

Làm câu đố, thách họ đố, chơi câu đố... vốn là hình thức sinh hoạt đố đáo và tao nhã của người Việt Nam. Nó thể hiện trí thông minh sắc sảo, cách xử sự linh động và cao thượng, thể hiện quan lãnh mệnh cũng như mong ước tốt đẹp về cuộc sống thường ngày. Tết đến, câu đố lại càng khó thể thiếu trong niềm vui đón chào năm mới của mọi gia đình. Ngày xưa, câu đố thường treo lên cột, khắc trên khung mái, hoặc viết lên cửa, cửa, tường nhà, đèn miếu, đình chùa... Đố bí mật, hai hàng cột gỗ hai bên bàn thờ phải treo câu đố, còn phía trên bàn thờ là hoành phi, cuộn nôm - chữ để làm cho không gian thờ cúng trở nên cân bằng vuông vức như có khuôn phép, tạo cảm giác hài hòa, trang trọng và linh thiêng.

Câu đố được làm từ nhiều chủ đề: có loại sơn thiếp vàng để dùng lâu dài, có loại làm bằng giấy bồi (giấy là lộn) hoặc cắt bằng giấy màu, viết bằng mực nho... để thay đổi theo từng năm, từng mùa cho mới, cho hấp dẫn hoàn chỉnh. Ngày thường, câu đố chỉ treo trên bàn thờ. Ngày Tết thì treo nhiều nơi, thậm chí như ngỗ nghịch ham mê và muộn giỗ tục lệ cũ còn chơi câu

đố i giố y, dân suố t t ngoài cồ ng vào trong nhà! Câu đố i có thố mua sồ n hoồ c nhồ , thuê ngồ i viố t, nhồ ng hay nhồ t vồ n là do tồ chồ nhân làm ra.

Mồ i câu đố i gồ m hai vồ có sồ chồ bồ ng nhau, ý nghĩa và luố t bồ ng trồ c đố i chồ i hoồ c tồ ng hồ p nhau. Câu đố i thồ hiồ n nhồ ng cồ m nhồ n sâu sồ c vồ thiên nhiên và cuồ c sồ ng trồ n thồ , vồ năm mồ i và mùa xuân, đố cao đố o lý cùng nhồ ng quan niồ m đố p, cồ u mong mồ i viố c tồ t lành...Mồ cồ c năm mồ i vui vồ , hồ nh phúc, làm ăn phát đố t và có nhiồ u bồ n bè, ngày Tồ t ngồ i ta thồ ng dánồ hai trồ cồ ng câu đố i:

Môn đa khách đáo thiên tài đáo
Gia hồ u nhân lại vồ n vồ t lại
(Cồ a nhiồ u khách đố n, nhiồ u tiồ n đố n
Nhà có ngồ i vào, lồ m vồ t vào)

Còn trên hàng cồ tồ hiền nhà thì lồ i thồ ng dán câu đố i ca ngồ i cồ nh sồ c mùa xuân và niồ m vui năm mồ i, nhồ : Sồ n thuồ thanh cao xuân bồ t tồ n

Thồ n tiên lồ c thú cồ nh trồ ng sinh

(Non nồ c thanh cao - xuân mãi mãi Thồ n tiên vui thú - cồ nh đố i đố i) Câu đố i dán, treo trong nhà mang nồ i dung thiồ t thồ c, gồ n gửi hồ n (dù vồ n thồ hiồ n cồ c vồ ng chung). Có thồ là câu đố i cồ u thồ , cồ u phúc nhồ :

Thiên tăng tuồ nguyồ t niên tăng thồ
Xuân mãn càn khôn phúc mãn đồ ng

(Trồ i thêm năm tháng, tuồ i thêm thồ

Xuân khồ p thồ giồ i, phúc khồ p nhà) Hoồ c câu đố i cồ u đố c nhồ : Tồ tông công đố c thiên niên thồ nh

Tôn tồ hiồ u hiồ n vồ n đố i vồ ng

(Công đố c tồ tiên ngàn năm thồ nh

Hiồ u hiồ n con cháu vồ n đố i lồ u)

Hay câu đố i cồ u toàn (phúc - an - vinh - phú), nhồ : Tân niên hồ nh phúc bình an tiồ n

Xuân nhồ t vinh hoa phú quý lại

(Năm mồ i - hồ nh phúc, bình an đố n

Ngày xuân - vinh hoa, phú quý vồ)

Đố p Tồ t, thồ ng phồ i có câu đố i đố - màu đố vồ n đố c coi là màu rồ c rồ nhồ t và theo quan niồ m dân gian, là biồ u tồ ng cồ a sồ c sồ ng mãnh liồ t (máu, lồ a). Nó vồ a nồ i trồ i, vồ a hài hoà vồ i màu xanh cồ a bánh chồ ng, màu vàng cồ a hoa mai... làm tồ i sáng thêm không khí Tồ t, tồ o cồ m giácồ m áp trong mùa xuân mồ i./.

Văn Hiồ n

